

Släkten Smedberg

Av Bert Johansson

Särtryck ur
Västgötalitteratur
1984

SLÄKTEN SMEDBERG

Av Bert Johansson

Alfred Smedbergs gestalt och författarskap har behandlats av Sven-Evert Gustafsson och Nils Sandberg och på undertecknads lott har kommit att foga en utredning om släkten Smedberg, som har sina rötter i redvägssocknen Humla. Släktnamnet Smedberg är dock hämtat från Slöta socken i Skaraborgs län, där stamfadern Carl var född på Stommen i Smedby, som son till rusthållaren Nils Håkansson och hans hustru Annicka Carlsdotter.

Enligt vigselboken för Slöta sn, gifte sig Nils Håkansson från Påfvag. (i Smedby, Slöta sn), den 28 Decemb. 1742 men brudens namn har tyvärr utelämnats. Av husförhörlängderna för Slöta framgår att Nils var född 1707, medan hustrun Annicka var född 1719. I äktenskapet föddes följande barn: Johannes, f. 1745, d. 1747, *Carl f. 1747*, Andreas f. 1750, Britta f. 1753, Elin f. 1755 och Maria f. 1762.

År 1770 utflyttade Nils Håkansson med sin familj till Stränggårdens i Vistorps sn och där slutade Nils sin levnad den 10 mars 1782 i en ålder av 74 år, dödsorsaken var "håll och styng". Enligt dödboken var föräldrarnas namn: Håkan Nilsson och Elin Andersdotter.

Sonen Carl Nilsson var tydligen begåvad och fick tillfälle att studera, han blev student i Uppsala 1769. Som så många andra gymnasister den tiden, valde han den prästerliga banan; han prästvigdes 1773 och det var nu han antog släktnamnet Smedberg efter födelsebyn. Den 21 jan. 1773 ingick han äktenskap i Yllestads prästgård med jungfrun Anna Maria Amnaeus, född i Valstad 1738 och dotter till framlidne kyrkoherden där, Helgo Amnaeus och hans år 1745 avlidna första hustru, Johanna Beronius.

De nygifta hade dock redan den 10 jan. 1773, 11 dagar före äktenskapets ingående, begåvats med en son, som i dopet erhöll namnet Carl. Med hustru och son flyttade Smedberg så gott som genast efter prästvigningen till Bredareds pastorat, dit han missiverats såsom tredje predikant; han kom att stanna där i 20 år, tills han 1793 valdes till komminister i Åsarps pastorat av Skara stift. I Bredared föddes de övriga barnen, två till antalet, sonen Johannes S., f. 22 nov. 1775 och dottern Johanna, f. 1782.

På komministerbostället Backgården i Tåstarp i Kölabý socken, framlevde Carl Smedberg sina återstående dagar, plikttrogen i sitt kall,

och dog av slag, dagen före julafton, 23 dec. 1818. Två månader senare avled även hustrun, Anna Maria.

Båda sönerna blev bönder. Äldste sonen, *Carl Smedberg* ingick 1809 äktenskap med en bonddotter från Haggården i Humla socken, Maria Jakobsdotter, född i Ytterg. Björnarp i Blidsbergs sn 1781 och dotter till hemmansbrukaren Jakob Andersson och hans hustru Annicka Jonasdotter; de flyttade några år senare till Jakobs fädernegård, Haggården i Humla sn. Mer om dessa senare.

Komminister Smedbergs andre son, *Johannes S.*, som var född 1775 i Bredared, var dräng hemma på komministerbostället, Backgården i Tåstarp, ända till 1819, då han vid 41 års ålder ingick äktenskap med den 21-åriga hemmadottern Lisa Andersdotter från Skräddaregården, Tåstarp i Kölaby sn, född där 1795.

De nygifta flyttade genast till Börstig, där Smedberg blev arrendator av 3/8 mantal Backgården, Gunnestorp, som han brukade till sin död 1849. Han efterlämnade, utom hustrun, 4 barn, sönerna Carl f. 1820, Anders f. 1823, Samuel f. 1827, samt dottern Sofia f. 1835.

De 3 sönerna flyttade alla år 1845 till Fivlereds sn och komministerbostället Elmered, där deras faster Johanna var boende och gift med komministern Lars Fahlmärk. Efter faderns död flyttade den äldste av bröderna, *Carl*, hem till Börstig, där han övertog arrendet av Backg. Gunnestorp 1849. Han gifte sig 1851 med Johanna Andersdotter från Möne, född där 1822 men dog redan 1853, den 11 jan. Den barnlösa änkan flyttade då tillbaka till Möne.

Andre sonen, *Anders Smedberg*, gifte sig i Fivlered 1849 med Anna Stina Lundgren från Storeg. Åryd i Fivlereds sn och arrenderade sedan Elmered till 1855, då han med hustru och son flyttade till Börstig, där han övertog arrendet av den gård hans fader och broder tidigare brukat. Efter 10 år i Backg. Gunnestorp, flyttade S. 1865 som arrendator, till Prästgården i Börstig och 3 år senare var det dags för uppbrott igen, nu till Hällstads sn, 1868, där han blev hälftenbrukare av Prästgården. Därifrån flyttade Anders Smedberg 1876 till Timmele sn, där han förvärvat en gård, Alarp, Knapagården och bodde där ett antal år. Han lär senare ha återflyttat till Hällstad. Under sin Timmeletid var han engagerad i det kommunala livet såsom ledamot av kommunalstämman, där han väckte förslag, vilka vittnade om hans ideella inställning.

I äktenskapet föddes 3 barn, sonen *Johan*, född 1851, gift 1875 med Emelie Augusta Johansdotter från Timmele, f. 1848, dottern *Elisabeth* eller Betty, född i Börstig 1859, samt sonen *Simeon*, född 1867. Elisabeth blev gift med folkskolläraren Josef Högberg, som var född 1857 på Påarp i Blidsbergs sn. Efter folkskollärarexamen i Växjö var han

först skollärare i Bottnaryd, varifrån han strax efter sekelskiftet kom till Brismene där han verkade i 10 års tid, då han 1911 flyttade till Nås i Dalarna. Han var då änkeman sedan 1907; hustrun är begravd på Brismene kyrkogård. Bland deras barn, av vilka flera emigrerade till USA, må nämnas dottern Emmy Högberg, gift med tillsyn.lär. Fritiof Blomdahl; dessa blev föräldrar till tonsättaren prof. Karl-Birger Blomdahl (1919—1968).

Samuel Smedberg var i 8 år bosatt i Elmered och återflyttade 1853 till Börstig och Backg. Gunnestorp. Då han 1861 gifte sig med Lena Katrina Magnusdotter från Svenstorp i Dalums sn, född där 1836, är han antecknad som hemmansägare i Backgården. Han flyttade sedermera till Sjögerstad, men återkom 1875 till Börstig och ägnade sig i fortsättningen åt kolportörsverksamhet. Han hade nämligen 1870 blivit vald till predikant inom Jönköpings missionsförening och verkade som sådan till sin död 1893. Smedberg lär ha varit en uppskattad ordets förkunnare som företog regelbundna resor inom Småland och Västergötland och då samlade skaror av åhörare till sina möten. En gravsten över predikanten Samuel Smedberg är rest på Börstigs kyrkogård. I äktenskapet föddes 7 barn, av vilka ett dog som späd. Äldst var sonen *Oskar*, född 1863, folkskollärare i Landvetter, vilken i sin tur hade en son, Samuel S., folkskollärare i Björketorps sn; denne efterlämnade icke några ättlingar.

Dottern *Elise*, född 1865, kallades gemenligen *Elis*, vilket föranledde myndigheterna att inkalla henne till militärtjänst i tro att hon var en man. Sedermera gifte hon sig med lantbrukaren Gusten Persson, Halffara, Lugnås socken. De hade en dotter, *Karin*, gift med verkmästare Holger Svensson, numera bosatt i Götene och dessa i sin tur en dotter, *Elisabeth*, lågstadielärare i Herrljunga.

Maria Smedberg blev lärarinna i Östergötland, i trakten av Söderköping och gift med en gruvförman Eriksson. De hade 4 barn av vilka äldste sonen *Nils Eriksson*, f. 1905, varit komminister i Motala.

Karl Smedberg övertog 1902 en affär i Halffara, Lugnås, som han innehade till sin död 1926. Gift med Ellen Gustafsson från Forshem, f. 1871, död 1955, med vilken han hade 3 barn. Sonen *Olof*, dog 20 år gammal, dottern *Sigrid S.* affärsbiträde och dottern *Helena*, gifte sig med Arne Larsson, som övertog svärfaderns diverseaffär, vilken i likhet med så många andra lantaffärer lagts ner.

Ester Smedberg, född 1873, var anställd i sin broders affär i Lugnås, men flyttade sedermera till Lidköping som husföreståndarinna åt sin broder *Simeon*, född i Börstig 1877, läroverksadjunkt i Lidköping. Båda syskonen var ogifta.

Yngst av Johannes Smedbergs barn var dottern *Sofia*, som 1857 gifte sig med Carl Olofsson, född i Stackerör i N. Åsarps sn 1822. Han var till en början brukare av Skräddareg. Tåstarp i Kölabys sn, därpå av en hemmansdel i Hållstorp i Blidsbergs sn, varifrån han med sin familj flyttade till Hållstads sn och torpet Boängen under Prästgården i Hållstad.

Kölabyskommunens yngsta barn var dottern Johanna, född i Bredared 1782, som 1823 gifte sig med den då nyblivna komministern i Böne, *Lars Fahlmark* på bostället Elmered i Fivlereds sn. Han var född i Torbjörntorps sn 1787 och bondson. Enligt Warholms herdaminne var F. mycket darrande i sina händer, dels ett arv, dels en följd av ett mindre ordentligt levnadssätt och Skara stifts herdaminne 1850—1930 kompletterar: "Kunde som präst föga uträtta och var i övrigt därom ej vidare angelägen." A. B. Skårman, sedermera kyrkoherde i Medelplana, berättade på sin tid, att när han våren 1858 tillträdde komministertjänsten i Böne, for han genast till Elmered för att besöka sin äldre ämbetsbroder. När han där träffade en gammal man, som i sina träsor och sin solkiga dräkt såg ut som ett fattighjon, beordrade han denne att öppna grind samt frågade huruvida det vore bekant, om pastor Fahlmark träffades hemma, vilket denne trodde att han var. När Skårman kom fram stod samme gubbe, som skyndat en genväg hem, på trappan och tog emot — det var Fahlmark själv, då 71-årig. Han dog den 3 dec. 1858, hans änka Johanna f. Smedberg, 1869; äktenskapet var barnlöst.

Carl Smedberg och hans hustru brukade Hulegården i Humla till 1822, då de flyttade till Hagggården, där båda avled 20 år senare, 1842. I äktenskapet föddes 5 barn: sonen *Anders* f. 1810, som dog ogift i en febersjukdom 1835. Därpå dottern *Johanna* f. 1811, som 1845 gifte sig med Gustaf Pettersson i Haberget i Humla; hon dog i barnsbörd den 27 sept. 1846. *Johannes* f. 1815, dog i bröstfeber, 10 mån. gammal. 1817 föddes en ny *Johannes*, vilken 1825 dog av slag, 8 år gammal. Den som nådde mogen ålder och förde släkten vidare var yngsta barnet, sonen *Josef*, som föddes 1819 den 10 december. Han ingick äktenskap 1842 med den då 22-åriga hemmadottern i Väddåkra, Humla, Inga Britta Pettersdotter. Efter några år i Hagggården flyttade Josef med hustru och son till hennes fädernegård som de blev trogna sina återstående dagar och där föddes deras övriga barn, 6 till antalet.

I likhet med sina kusiner i Börstig vistades även Josef Smedberg i prästhemmet i Fivlered, där han lär ha åtnjutit undervisning i olika ämnen som han tämligen snart kom att praktiskt tillämpa, då han återkommen till Humla, ofta anlätades att upprätta skrivelser åt folk i bygden. Efter hand fördjupade han sina kunskaper i lagar och förordningar

och blev med tiden sockenbornas allt i allo, som man i förtroende kunde vända sig till, när det gällde upprättande av köpehandlingar, bopupteckningar, auktioner m.m.

Som socknens befullmäktigade ombud vid val av riksdagsman i bondeståndet, blev han mot sin vilja 1856 förd fram som kandidat och blev också vald. Då fanns ännu den gamla ståndsriksdagen och när den nya riksdagsordningen år 1866 trädde i kraft, fick Smedberg säte och stämman i andra kammaren, fram till sin död 1890. Hans riksdagsman-natid omfattade sålunda inte mindre än 34 år.

Hans tidigare nämnda insikter i lagfrågor gjorde att han blev något av specialist på detta område och som ledamot av lagutskottet fick han också tillfälle att där utöva ett stort inflytande på lagstiftningen. Vid riksdagsman Smedbergs frånfälle skrev en av landets större tidningar i en minnesruna över honom, med kännedom om hans insats inom lagstiftningen och förmågan att ur minnet plocka fram lagtexter: "Lätt som en killing hoppade han från den ena paragrafen efter den andra i Sveriges rikes lag."

Josef Smedberg och hans hustru Inga Britta hade, som nämnts, 7 barn. Äldsta sonen *Carl Johan*, f. 1844, dog 1855, därefter *Anders Petter*, f. 1846, *Alfred*, den blivande författaren, f. 1850, sedan ett par tvillingdöttrar, *Maria Kristina* och *Johanna Josefina*, födda 1854, döda som små, den förra 1855, den andra 1859. Yngst var döttrarna *Matilda Kristina*, f. 1858 och *Augusta Josefina*, f. 1861.

Anders Petter Smedberg blev ägare av Hulegården i Humla och gift med *Josefina Josefsdotter*, f. 1858. Av deras 6 barn, dog 2 i unga år. Sonen *Carl Johan*, som var äldst och f. 1879, emigrerade till Amerika 1902, där han gifte sig och har ättlingar. Döttrarna *Hanna*, f. 1883, utbildade sig till diakonissa och hade tjänst i Ulricehamn, där hon avled 1962, *Sally*, f. 1890, gift *Engberg*, sjuksköterska och *Ingrid*, f. 1891, ävenledes sjuksköterska och föreståndarinna för Sjukhemmet i Ulricehamn.

Anders Petter Smedberg, som avled 1899, efterträdde sin fader i kommunala och allmänna uppdrag i hemsocknen, dessutom var han lands-tingsman.

Alfred Smedberg avled 1925 och är jämte sin hustru *Vendela Johanson*, född i Ökna sn, Jönköpings län, 1858, död 1937, samt sonen *Paul Smedberg*, f. 1880, folkskollärare men död redan 1918, begravd på Humla kyrkogård.

Väddåkra förblev i släktens ägo genom sonen *Einar Smedberg*, f. 1890, d. 1983 (begravd i Humla); han blev fil. dr 1920 på en avhand-

ling om "Peder Månssons landsmansskap"; han var lektor vid Nya elementarskolan i Stockholm 1934—44 och vid Statens normalskola 1944—56. Einar Smedberg ingick 1920 äktenskap med Marie Louise Gavelius, f. 1893; barn: Kristina, f. 1925, bosatt i Stockholm; Karl Gustaf f. 1931, d. 1981, stadsnotarie i Borås.

Riksdagsman Smedbergs dotter *Mathilda*, f. 1858, var gift 2 gånger, först med lantbrukaren *Per August Josefsson*, f. 1851. Efter ett kort äktenskap avled Josefsson och änkan gifte 1890 om sig med *Frans Persson* från Örsered i Kölabý socken, född där 1864, ägare av Backgården, Humla.

I första giftet 2 barn, *Vendela*, f. 1882 och *Arthur*, f. 1884, vilka båda antog sin moders släktnamn, Smedberg, i andra giftet 4 barn, *Nanny* f. 1892, död 1943 i Backg. Humla, ogift, *Elin*, f. 1895, död 1953, även hon i Backg. och ogift, därefter *Ester*, f. 1898, ännu i livet, gift med folkskolläraren *Paul Josefsson*, bördig från Sjöllen i Humla, folkskollärare i Gislaved, samt yngst sonen *Anton Persson*, född 1901, död genom olyckshändelse 1981, ogift. Han brukade tillsammans med sina systrar Backgården.

De båda barnen i första giftet; *Vendela Smedberg* innehade hushållsplatser och avled 1941 i Humla, ogift, *Arthur Smedberg* emigrerade till USA 1907, där han bosatte sig i Rockford, bildade familj och slutade sin levnad dagen före julafton 1947. Före honom hade då hustrun och ende sonen avlidit, närmast sörjande var tvenne döttrar. Modern *Mathilda Smedberg* hade lämnat det jordiska 1942, hennes efterlevande make nådde hög ålder och dog i Backgården 1953.

Yngst av Josef Smedbergs barn var dottern *Augusta*, f. 1861, som ingick äktenskap med *Oskar Johansson* från Brunnsgården i Humla, född där 1858. De brukade Vaddåkra till omkr. 1910 då de flyttade till mannens föräldrahem, Brunnsgården. Där avled Oskar 1925, änkan *Augusta* dog 1941. Deras 8 barn var alla födda i Vaddåkra; äldst var sonen *Carl Johansson*, f. 1885, död 1973, gift med *Hildur Sand*, de brukade Vaddåkra några år, därefter Elsegården i Blidsberg. Deras barn: *Karin*, g.m. byggn. snick. *Eric Crona*, bosatta i Vartofta och *Carl-Erik Johansson*, Ulricehamn, f.d. lagerchef hos Svenems i nämnda stad.

Agnes Johansson, f. 1886, död 1958, gift 1915 med lantbr. *Georg Svensson*, Gunnarp, Humla, f. 1888, död 1957. Barn: *Arne*, lantbr., Gunnarp, Humla, g.m. Birgit Larsson, *Britta*, g.m. lantbr. Erik Nordqvist, *Elis Svensson*, lantbr., Haggården, Humla, g.m. Birgit Gustafsson samt *Aina*, g.m. fabrikör Holger Svensson, Blidsberg.

Paul Johansson, f. 1889, död 1973, ingick äktenskap med *Ebba Josefsson* från Sjöllen i Humla sn, f. 1889, död 1977, ägare av Siggagården, Humla, som de sålde 1965. Kommunalordf. i Humla sn.

Barn: Helmer Johansson, bosatt i Ulricehamn, under ett flertal år arrendator av Siggagården. Gift med Alva Blidman.

Lennart Redbrandt, kantor och folkskollärare i Källby sn, Skarab. län. Gift med Margit Truberg.

Ingrid, gift med lantbr. Axel Kleber, Pålsboda, Örebro län.

Karin, gift med rektor Lennart Börsbo, bosatta i Aneby, Jönköpings län.

Olga Johansson, f. 1891, död 1974, gift med lantbr. *Carl Johansson* på Stommen i Humla sn, f. 1884, död 1967.

Barn: Per Åke Johansson, lantbrukare, Stommen, Humla. Gift med *Gerd Sjöström*. *Barn: Åsa och Per-Anders*.

Kerstin, gift med byggnadssnickare William Fredriksson, Göteborg.

Josef Johansson, f. 1894, död 1979, ägare och brukare av fädernegården, Brunnsgården, Humla. Innehade en rad kommunala uppdrag i Humla sn under en lång följd av år. Nämndeman vid Kinds och Redvägs häradsrätt och sedermera även häradsdomare. Gift med *Greta Hansson* från Sverkilstorp i Kölaby sn, född 1906.

Barn: Britta, g.m. verkstadsäg. Ingvar Hallnemo, Björkvik, Trädet, Kölaby.

Sara, g.m. skogvaktare Holger Johansson, Hökerum.

Barbro, g.m. verkst.arb. Lars Erik Jönsson, Ekelund, Blidsberg.

Per Johansson, ägare av Brunnsgården, Humla, nämndeman vid Sjuhäradsbygdens tingsrätt, överförmyndare m.m.

Gift med *Asta Johansson*, f. i Vilske-Kleva. *Barn: Ann-Britt, Bengt, Kjell-Olof och Ulf*.

Elsa Johansson, f. 1896, folkskollärarinna i Loftahammar, Kalmar län, som sjukpensionerad bosatt i Ulricehamn och död där. Ogift.

Ivar Johansson, f. 1899, död 1959, folkskollärare och överlärare i Ulricehamn. Gift med *Gulli Hansson*, född 1906.

Barn: Ulla, gift med Rune Larsson, chef.red. för Borås Tidning, bosatta Getholmsg. 23, Borås.

Erik Ivarsson, affärsman, bosatt i Trollhättan.

Åke Ivarsson, sedan ett antal år Sveriges TV:s sportchef.

Stina, gift med banktjänsteman Bengt Lindgren, Torslanda, Göteborg.

Margareta "Margit" Johansson, f. 1906, f.d. husföreståndarinna i Stockholm, numera vistas hon på Parkgården i Dalum, ogift.

Då Bert Johanssons släktutredning skrevs 1981, kan vissa förändringar i synnerhet betr. de yngre släktleden ha inträffat utan att dessa nu ha kunnat beaktas.

Nils Sandberg